

кові записки [Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Право. 2017. Вип. 2. С. 87-91.

15. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13 липня 2017 р. № 2136-VIII. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/213-68>.

16. Власенко Д. Адміністративно-правове регулювання оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів публічної адміністрації з надання адміністративних послуг. *Наукові записки [Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Право. 2017. Вип. 2. С. 87-91.*

БОЛДІЖАР С. О.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
(ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»)

УДК 342.7

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.3-2.7>

ПРАВО НА ЕВТАНАЗІЮ У ПРАКТИЦІ ЄСПЛ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

У статті досліджено судову практику Європейського суду з прав людини щодо права на евтаназію, проаналізовано пропозиції впровадження вказаного інституту в Україні. Встановлено, що незважаючи на активне обговорення та аргументування права кожної людини на гідну смерть, тільки деякі європейські держави врегулювали та дозволили цю процедуру чи окремий її різновид. На процеси легалізації евтаназії у європейських державах вплинула і практика ЄСПЛ.

Виявлено, що Європейський суд з прав людини виходить з позиції, що право на смерть є діаметрально протилежним праву на життя і не може впливати з нього. Саме тому, ст. 2 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод не може тлумачитися як така, що гарантує право на смерть.

У процесі аналізу практики Європейського суду з прав людини встановлено, що справи щодо права на евтаназію розглядалися з приводу порушення не тільки ст. 2 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також статті 3, 8 та деяких інших. У контексті ст. 8 Європейський суд з прав людини висловив позицію, що «одним із аспектів права на повагу до приватного життя є право особи вирішувати яким способом та коли закінчиться її життя, але за тих умов, коли вона здатна вільно приймати відповідне рішення».

Обґрунтовано, що відповідні наукові дослідження та практика Європейського суду з прав людини вплинула і на зміну підходів до питання евтаназії в Україні. Зокрема, у 2020 року розпочалося широке обговорення Концепції рекодифікації Цивільного кодексу України. Так, передбачено легалізацію пасивної евтаназії та асистованого самогубства. Безумовно, така легалізація зумовить зміни не тільки цивільного, але і адміністративного та кримінального законодавства.

Доведено, що з позиції практики ЄСПЛ, правові норми, які регламентують процедуру евтаназії мають передбачити низку імперативних заборон та обмежень. Держава повинна гарантувати у питанні регулювання процедури евтаназії першочергове врахування бажання пацієнта, яке має бути висловлене повнолітньою особою вільно та усвідомлено.

Ключові слова: евтаназія, асистоване самогубство, гідна смерть, закон, судові рішення.

Boldizhar S. O. The right to euthanasia in the practice of the ECHR and prospects for implementation in Ukraine

The article examines the case law of the European Court of Human Rights on the right to euthanasia, analyzes the proposals for the introduction of this institution in Ukraine. It is established that despite the active discussion and argumentation of the right of everyone to a dignified death, only some European states have regulated and allowed this procedure or its separate variant. The process of legalization of euthanasia in European countries was also influenced by the practice of the European Court of Human Rights.

It was found that the European Court of Human Rights proceeds from the position that the right to die is diametrically opposed to the right to life and cannot follow from it. That is why, Art. 2 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms cannot be interpreted as guaranteeing the right to die.

In the process of analyzing the case law of the European Court of Human Rights, it was established that cases concerning the right to euthanasia were considered in violation of not only Art. 2 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as well as Articles 3, 8 and some others. In the context of Art. 8 The European Court of Human Rights has held that "one aspect of the right to respect for private life is the right of a person to decide how and when his or her life ends, but only when he or she is free to make a decision".

It is substantiated that the relevant research and practice of the European Court of Human Rights has influenced the change of approaches to the issue of euthanasia in Ukraine. In 2020, a broad discussion of the Concept of recodification of the Civil Code of Ukraine began. Thus, the legalization of passive euthanasia and assisted suicide is envisaged. Undoubtedly, such legalization will lead to changes in not only civil, but also administrative and criminal legislation.

It is proved that from the standpoint of the case law of the European Court of Human Rights, the legal norms regulating the euthanasia procedure should provide for a number of mandatory prohibitions and restrictions. The state must guarantee that the issue of regulating the euthanasia procedure is a primary consideration of the patient's wishes, which must be expressed freely and consciously by an adult.

Key words: euthanasia, assisted suicide, dignified death, law, court decision.

Постановка проблеми. Права людини четвертого покоління вже стали звичними не тільки для науковців, але і отримали правове регулювання в Україні. Водночас, законодавче регулювання у цій сфері є нецілісним, містить низку прогалин та нерегульованих моментів. Враховуючи обов'язок держави забезпечувати правову визначеність, яка є передумовою та основою правових умов для здійснення всіх прав людиною, необхідним є ретельний аналіз сутності окремих прав людини четвертого покоління, наявного правового регулювання та гарантій для їх реалізації, адміністративно-правового забезпечення здійснення таких прав та розробка на цій основі пропозицій до удосконалення чинного законодавства України. Особливо багато дискусій викликає евтаназія та її різновид аси-

стоване самогубство, запровадження яких можливе в нашій державі. На визнання права на евтаназію в європейських державах впливає і правова позиція ЄСПЛ, що обумовлює актуальність відповідних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правові, етичні та релігійні аспекти евтаназії вже не одне десятиліття в центрі уваги науковців. Досліджено поняття та сутність права на смерть, у тому числі як складовий компонент права на життя (Цебенко С.Б.) [1]. Проаналізовано поняття евтаназії (Мяловицька Н.А., Голопапа Д.І.) [2] та зарубіжний досвід її впровадження (Мерник А.М., Лукаш Є.Ю.) [3]. При цьому науковці зазначають, що евтаназія за жодних обставин не може розглядатися як достатня правова підстава для позбавлення людини життя (Блажівська Н.Є., Стефанчук Р.О., Стефанчук М.М., Стефанчук М.О., Янчук А.О.) [4]. Крім того, досліджено особливості застосування евтаназії щодо дітей (Марисюк К.) [5]. Водночас вплив практики ЄСПЛ щодо розуміння права на евтаназію та перспектив запровадження його в Україні є недостатньо дослідженим, що обумовлює актуальність даної статті.

Мета статті полягає у дослідженні позиції ЄСПЛ щодо права на евтаназію, а також аналізі перспектив впровадження вказаного інституту в Україні.

Виклад основного матеріалу. Не зважаючи на активне обговорення та аргументування права кожної людини на гідну смерть, тільки деякі європейські держави врегулювали та дозволили цю процедуру чи окремий її різновид (Бельгія, Голландія, Німеччина (з 2020 року), Португалія, Франція, Швейцарія). Наприкінці 2020 р. Конституційний Суд Австрії виніс рішення, в якому обґрунтовувалася незаконною заборона усіх без виключення видів асистованого самогубства [6]. Крім того окремі види евтаназії визначені в законодавстві Ізраїлю, Канади, в та деяких штатах США (Вашингтон, Вермонт, Каліфорнія, Монтана та Орегон) [7, с. 325]. Внаслідок впливу позиції ЄСПЛ на розуміння права на гідну смерть та застосування евтаназії коло держав, що врегульовують процедуру евтаназії, може розширитися.

Серед важливих рішень, винесених ЄСПЛ щодо права на евтаназію, рішення по доволі відомій справі – «Pretty v. the United Kingdom». Звернення до Європейського суду з прав людини стало результатом відмови англійських судів не притягати до відповідальності чоловіка за допомогу щодо вчинення самогубства жінкою, яка внаслідок хвороби була паралізованою, що спричиняло суттєві страждання. Кримінальна відповідальність могла настати в силу положень Закону про самогубство 1961 р. за надання допомоги сторонньою особою, при цьому вчинення самогубства не вважається злочином [8]. Не дивлячись на те, що ЄСПЛ визнав прийнятною вказану заяву, встановив відсутність порушень державою Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенції). Заява містила скарги та обґрунтування порушень Сполучним королівством своїх зобов'язань по статтям 2, 3, 8, 9 та 14 Конвенції. Не дивлячись на відмову у задоволенні заяви ЄСПЛ, вказане рішення є доволі важливим у контексті мотивування та позицій суду. Зокрема, ЄСПЛ обґрунтував, що право на смерть є діаметрально протилежним праву на життя і не може впливати з нього, відповідно ст. 2 Конвенції не може тлумачитися як така, що гарантує право на смерть. Щодо нелюдських страждань, то ЄСПЛ зауважив необхідність тлумачення статті 3 разом із статтею 2 та не може виправдовувати сприяння смерті. У контексті статті 8 Європейський суд з прав людини зауважив, що не може бути «свавіллям» випадок, коли закон для віддзеркалення важливості права на життя, забороняє самогубство із сторонньою допомогою. З цих мотивів ЄСПЛ дійшов до висновку про відсутність «непропорційності у діях держави», що відмовила надати заявниці гарантії не притягнення до кримінальної відповідальності її чоловіка [9].

За два роки до винесення рішення у справі «Pretty v. the United Kingdom» ЄСПЛ розглянув справу «Sanles Sanles v. Spain», яка також стосувалася права на гідну смерть в умовах страждань, зумовлених станом здоров'я. Заявник звернувся до іспанського суду із заявою не перешкоджати державі у його рішенні покінчити життя самогубством у 1993 році та щоб лікар, який йому випише відповідні знеболюючі ліки у подальшому не притягався до відповідальності. До того з 1968 р. він був паралізованим, відчував сильні болі внаслідок

нешасного випадку. Після його смерті у 1998 р. підтримали справу у суді його спадкоємці. При цьому, посиляючись на статті 2, 3, 5, 6, 8, 9 та 14 Конвенції, обґрунтовувалася потреба захисту права на гідну смерть. ЄСПЛ у цій справі зазначив, що нема необхідності розглядати питання чи гарантує Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод право на гідну смерть, а також він не в змозі змусити Іспанію декриміналізувати евтаназію. Крім того, заява стосується захисту прав по тим статтям Конвенції, які не передаються правонаступникам, тому розгляд заяви після смерті заявника не має змісту, а правонаступники відповідно не є жертвами (у розумінні ст. 34) [10].

Доволі цікавим є рішення ЄСПЛ у справі «Glass v. the United Kingdom», винесене у березні 2004 року. У цій справі Європейський суд з прав людини визнав порушення ст. 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод у зв'язку із застосуванням медичної процедури без згоди на це законного представника. По обставинам справи батьки не допускали можливості застосування евтаназії і розцінили введення морфіну як її прихований спосіб, що зумовило суперечку між ними та лікарями. Не зважаючи на заперечення батьків, лікар застосував морфін для полегшення болю [11].

При розгляді справи «Naas v. Switzerland» ЄСПЛ дійшов висновку про відсутність порушення права на повагу до приватного життя заявника, якому було відмовлено видати летальні ліки (пентобарбітал натрію) без рецепту лікаря. Заявник страждав на біполярний розлад майже 20 років, лікуючий його лікар рецепт не видав, як і 170 лікарів до яких заявник звернувся з таким проханням. У своїй заяві він обґрунтовував, що за особливих обставин (були в його випадку), держава має забезпечувати доступ до відповідних медичних препаратів, щоб людина могла вирішити момент та спосіб своєї смерті. У п. 51 рішення по справі «Naas v. Switzerland» ЄСПЛ підкреслив «одним із аспектів права на повагу до приватного життя (ст. 8 Конвенції) є право особи вирішувати яким способом та коли закінчиться її життя, але за тих умов, коли вона здатна вільно приймати відповідне рішення». Крім того, суд відмітив, що серед держав-членів Ради Європи щодо цього питання нема консенсусу. Кримінальний кодекс Швейцарії передбачив кримінальну відповідальність за схилення до самогубства та сприяння у його вчиненні тільки якщо були корисливі мотиви (ст. 115). При цьому позиція уряду Швейцарії щодо встановлення обов'язку отримати на летальні медичні ліки рецепт лікаря визнана Європейським судом з прав людини обґрунтованою, у тому числі із тих міркувань, що пацієнт, який помилково прийме ліки не отримав летальну дозу (п. 56) [12].

У 2012 році ЄСПЛ розглянув справу «Koch v. Germany», по якій заявник оскаржив відмову у наданні дозволу на застосування летальної дози ліків для його дружини, яка була повністю паралізована, страждала від спазмів, перебувала на штучній вентиляції легень та потребувала постійного медичного догляду. На відміну від згаданого вище рішення по справі, «Sanles Sanles v. Spain», у цій справі ЄСПЛ встановив доволі тісний сімейний зв'язок між заявником та його дружиною, врахував проживання у шлюбі понад 25 років, розгляд справи національними німецькими судами після смерті дружини понад три роки і визнав прийнятним можливість розгляду питання про можливе порушення прав заявника, гарантованих ст. 8 Конвенції. Європейським судом з прав людини було враховане і те, що заявник підтримував дружину протягом всього часу і супроводжував її до Швейцарії, де було застосована евтаназія. У вказаній справі підставою порушення ст. 8 Конвенції була у тому числі відмова національних судів розглянути його клопотання по суті. Крім того ЄСПЛ підкреслив, що він не відступає від позиції, ухваленій в попередніх рішеннях, що право по ст. 8 не передається правонаступникам, тому порушеним є право на повагу до приватного життя не дружини, а саме заявника.

У п. 51 рішення у справі «Koch v. Germany», ЄСПЛ підкреслив, що у жодному разі не заперечується принцип «святості життя», який захищено Конвенцією. Проте, удосконалення медицини у поєднанні з більшою тривалістю життя спричинює турботу багатьох людей, що вони будуть змушені перебувати у немічному стані чи у стані значного фізичного або психічного розладу їх здоров'я, що може суперечити праву на особисту ідентичність [13].

Наступного року ЄСПЛ виніс рішення у справі «Gross v. Switzerland», у якій заявниця оскаржувала відмову лікаря видати їй рецепт на летальні ліки з причини відсутності у неї смертельного захворювання. Багаторічне бажання покінчити життя самогубством зумовлене фізичним погіршенням здоров'я (болі в спині, проблеми із пам'яттю, слабкість) заявниці. ЄСПЛ вирішив, що мало місце порушення права на повагу до приватного життя заявниці, гарантоване статтею 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод з тих міркувань, що уряд не забезпечив у повній мірі правову визначеність. Так як не було чітко врегульовано дії лікарів у випадку звернення за летальними ліками особи, що не хворіла на конкретне захворювання. Тобто, хоча «швейцарське законодавство передбачає можливість отримання летальної дози пентобарбіталу натрію по рецепту лікаря, не забезпечено достатніх вимог, які б забезпечували чіткий обсяг вказаного права» (п. 67) [14].

Крім того, припинення медичних процедур по штучному підтриманню життя не були визнані порушенням ст. 2 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (рішення Великої палати ЄСПЛ у справі «Lambert and Others v. France»). У вказаному рішенні ЄСПЛ вкотре наголосив на відсутності консенсусу серед держав щодо припинення лікування, яке штучно підтримує життя. Водночас більшість країн передбачають таку можливість та встановлюють визначальну роль бажанню самого пацієнта [15, с. 17]. Після винесення вказаного рішення було ряд критичних публікацій, у тому числі де зазначалося на непослідовність позицій ЄСПЛ [16]. Інші науковці зауважують на розробленні Європейським судом з прав людини важливих критеріїв, яких слід дотримуватись при введенні або скасуванні лікування: існують нормативно-правові акти, сумісні із вимогами статті 2 Конвенції; враховані раніше висловлені побажання пацієнта, його близьких, а також думки медичних працівників; наявна можливість оскарження у суді рішення, яке можливо суперечить інтересам пацієнта [17, с. 34].

Була спроба у ЄСПЛ оскаржити і відсутність у законодавстві правової процедури, яка б передбачала добровільну евтаназію. Такі заяви були визнані неприйнятними [18]. Критерії, розроблені ЄСПЛ у справі «Lambert and Others v. France», були застосовані у рішеннях про неприйнятність у справах, де батьки виступали проти застосування пасивної евтаназії щодо своїх неповнолітніх дітей, – «Gard and others v UK» (2017) та «Afiri and Biddarti v. France» (2018).

Таким чином, розгляд низки судових рішень ЄСПЛ у справах про евтаназію підтверджує наявність прецедентної практики із певними усталеними позиціями. Прослідковується підхід надання важливого значення особистій автономії та принципу субсидіарності. При цьому подання скарг до ЄСПЛ є субсидіарним для національних систем і відповідно національні органи можуть приймати суттєві рішення щодо делікатних справ, де можлива суперечність різних інтересів. З позиції Європейського суду з прав людини необхідне дотримання балансу щодо гарантування права на вибір моменту смерті та інтересами, захищеними статтями 2 та 8 Конвенції з прав людини та основоположних свобод.

Відповідні наукові дослідження та практика ЄСПЛ вплинула і на зміну підходів до питання евтаназії в Україні. Зокрема, восени 2020 року розпочалося широке обговорення Концепції рекодифікації Цивільного кодексу України. Зокрема у Концепції пропонується легалізувати пасивну евтаназію та асистоване самогубство і внести відповідні зміни також і в Кримінальний кодекс України. Безумовно, така легалізація зумовить зміни те тільки цивільного, але і адміністративного та кримінального законодавства. Всі законодавчі зміни повинні узгоджуватися із практикою ЄСПЛ.

Висновки. Європейський суд з прав людини не зобов'язує держави дійти згоди щодо застосування евтаназії. Водночас зауважує на необхідності правової визначеності у випадку надання права на евтаназію, висуває вимоги до якості та чіткості правових норм, що передбачають відповідні процедури.

Практика ЄСПЛ впливає і на реформування національного законодавства України. На разі на державницькому рівні із залученням науковців та практиків обговорюється доцільність легалізації пасивної евтаназії та асистованого самогубства, що вже включено

до Концепції оновлення цивільного законодавства, зумовить зміни також і адміністративного та кримінального законодавства. При цьому, з позиції практики ЄСПЛ, правові норми, які регламентують процедуру евтаназії мають передбачити низку імперативних заборон та обмежень. Держава повинна гарантувати у питанні регулювання процедури евтаназії першочергове врахування бажання пацієнта, яке має бути висловлене повнолітньою особою вільно та усвідомлено. Крім того, Європейський суд з прав людини звертає увагу на необхідності недопущення зловживань та захисті життя людини як найвищої цінності.

Список використаних джерел:

1. Цебенко С.Б. Право людини померти у природний спосіб як складова змісту права на життя (сучасні православні уявлення у світлі міжнародних стандартів). *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки.* 2015. № 813. С. 162-167.
2. М'яловицька Н.А., Голопапа Д.І. Евтаназія: право на життя. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО.* 2013. Випуск 23. Частина I. Том 1. С. 122-124.
3. Мерник А.М., Лукаш Є.Ю. Легалізація інституту евтаназії в Україні: теоретико-правовий підхід. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2019. № 3. С. 15-19.
4. R. O. Stefanchuk, A. O. Yanchuk, M. M. Stefanchuk, M. O. Stefanchuk, N. Ye. Blazhivska. Право на евтаназію: за чи проти? *Патологія.* 2018. № 3(44). Т. 15. С. 390-395.
5. Костянтин Марисюк. Правове регулювання дитячої евтаназії за законодавством Бельгії. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки.* Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 884. С. 250–253.
6. Albert Otti. Austrian top court allows assisted dying. Latest News. December 12, 2020. URL: <https://www.canberratimes.com.au/story/7052335/austrian-top-court-allows-assisted-dying/> (дата звернення: 16.10.2020).
7. Четверте покоління прав людини: особливості правового регулювання, проблеми та перспективи розвитку в сфері охорони здоров'я: монографія / за заг. ред.: д.ю.н., проф. С.Б. Булеци; д.ю.н., доц. М.В. Менджул. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2020. 444 с.
8. Suicide Act 1961. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Eliz2/9-10/60> (дата звернення: 20.10.2020).
9. Chamber Judgment in the Case of Pretty v. the United Kingdom (application no. 2346/02). URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22003-542432-544154%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22003-542432-544154%22]}) (дата звернення: 22.10.2020)
10. Sanles Sanles v. Spain (application no. 25949/94). URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-22151%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-22151%22]}) (дата звернення: 25.10.2020).
11. Case of Glass v. the United Kingdom, (application no. 61827/00). URL: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=650> (дата звернення: 27.10.2020).
12. Haas v. Switzerland (Application no. 31322/07). URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\],%22appno%22:\[%2231322/07%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-102940%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22languageisocode%22:[%22ENG%22],%22appno%22:[%2231322/07%22],%22documentcollectionid%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-102940%22]}) (дата звернення: 29.10.2020).
13. Case of Koch v. Germany (Application no. 497/09). URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-112282%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-112282%22]}) (дата звернення: 29.10.2020).
14. Case of Gross v. Switzerland (Application no. 67810/10). URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-119703%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-119703%22]}) (дата звернення: 10.10.2020).
15. Довідник із застосування статті 2 Європейської конвенції з прав людини. *Право на життя.* 2018. 50 с. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_2_UKR.pdf (дата звернення: 11.10.2020).
16. Grégor Puppink. Lambert and others v. France. URL: <https://eclj.org/euthanasia/the-echr-made-a-legal-error-in-the-lambert-case> (дата звернення: 11.10.2020).
17. Daria Sartori. End-of-life issues and the European Court of Human Rights. The value of personal autonomy within a 'proceduralized' review. *Questions of International Law.* 2018. № 52. P. 23-43.

18. Decision. Applications nos. 2478/15 and 1787/15 Jane NICKLINSON against the United Kingdom and Paul LAMB against the United Kingdom. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22001-156476%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22001-156476%22]) (дата звернення: 24.10.2020).

КАПТАНЕНКО Н. П.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту
організацій та управління проектами
(Інженерний інститут
Запорізького національного
університету)

УДК 342.9:347.77

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.3-2.8>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ У СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

В статті проаналізовано адміністративно-правовий статус суб'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності. Визначено, що адміністративно-правовий статус суб'єкта відноситься до галузевого правового статусу і стосується статусу особи у сфері публічного управління.

Аргументовано, що суб'єктом права інтелектуальної власності є творець (творці) об'єкту права інтелектуальної власності та інші особи, яким належить право інтелектуальної власності. Доведено, що творцем може бути лише фізична особа (громадянин України, іноземець або особа без громадянства), незалежно від обсягу її дієздатності, творчою працею якої створюється об'єкт права інтелектуальної власності. До суб'єктів права інтелектуальної власності варто віднести також інших осіб, які самостійно не створювали інтелектуальний продукт, а набули майнові права на нього в порядку правонаступництва. В процесі дослідження встановлено, що суб'єктів права інтелектуальної власності необхідно відрізнити від суб'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності, до числа яких, в узагальненому вигляді, варто віднести Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності», представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) та суд. Вказані суб'єкти є учасниками правовідносин у сфері інтелектуальної власності, однак, реалізуючи передбачені правовими нормами для кожного повноваження, не набувають статусу суб'єкта права інтелектуальної власності. Отже, коло суб'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності значно ширше. До їх переліку входять і суб'єкти права інтелектуальної власності, співвідносячись між собою як загальне і одиничне. Встановлено, що адміністративно-правовий статус суб'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності – це сукупність прав і обов'язків, які реалізують суб'єкти права інтелектуальної власності у взаємовідносинах з органами публічної влади, наділеними відповідними повноваженнями у сфері інтелектуальної власності нормами адміністративного права. Зазначено, що адміністративно-правовий статус суб'єктів у сфері реалізації права інтелекту-

